

Dissertatio inauguralis medica, de hydrargyrosi sive salivatione ope mercurii ... / auctor respondens Henr. Adamus Schrimpfius.

Contributors

Schrimpf, Heinrich Adam.
Alberti, Michael, 1682-1757.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Typis Joh. Christiani Hendelii, [1740]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ju7bv5q2>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
 DE
HYDRARGYROSI
 SIVE
 DE
**SALIVATIONE OPE
 MERCURII,**

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſæ Facultatis Medicæ,
 IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

P R Æ S I D E

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.

CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE

PUBLICO ORDINARIO, ETC.

DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO LICENTIA

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DO-
 CTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSVETIS

ANNO MDCCXL. D. NOVEMBR.

Publicæ ac placidæ Eruditorum ventilationi subjiciet

AUCTOR RESPONDENS

HENR. ADAMUS SCHRIMPFIIUS,

SCHLEITZENSIS - VARISCUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

34
TULLIUS *Tuscul. Quæst. Libr. IV.*

Neque sine magna utilitate constitutum esse videtur, ut
homines castigationibus affici se in delictis dolerent.

CELSISSIMO ATQVE EXCELLENTIS-
SIMO DOMINO,
D O M I N O
HENRICO PRIMO,
I V N I O R I S
STIRPIS RHVTENVM,
COMITI AC DOMINO DE PLAVIA;
DOMINO GRAITZAE, CRANNICHFELDAE, GERAЕ,
SCHLEITZAE ET LOBENSTEINII,
ETC. ETC.

DOMINO MEO CLEMEN-
TISSIMO,

HOC OBSERVANTISSIMI ET GRATISSIMI ANIMI
MONIMENTVM
SVMMA PIETATE, RELIGIONE AC REVERENTIA
SACRVM ESSE IVBET
A V C T O R.

CELSISSIME ATQVE EXCELLENTISSIME
COMES,

COMES AC DOMINE CLEMENTISSIME,

Minus auderem, TIBI, DOMINE INDVLGENTISSIME, hancce Dissertationem inscribere: nisi CLEMENTIAE TVAE insignissimae erga omnes a DEO TIBI subiectos testimonia me securum esse iuberent. Labor enim est, qui nihil habet tanto NOMINE dignum, & argumentum tractat, quod ab illa cura longe distat, qua in tanto fastigio collocati afficiuntur. Interim tamen beneficia TVA, quae in me clementissime collata extant, respiciens, tanta illa de-
pre-

prehendo, vt GRATIA TVA indignissimus omnium omni iure forem iudicandus, nisi tantae benignitatis, tanti amoris, tantae clementiae memoriam, oblata mihi quauis occasione, gratissima obseruantia atque immortalis praedicatione colerem. Quamuis vero TIBI, DOMINE CLEMENTISSIME, pro tantis erga me beneficiis nihil gratiae referre valeam; persuadeas tamen TIBI, hanc curam fore infixam animo meo sempiternam, vt TIBI, ILLVSTRIS-
SIME COMES, si tanto TVO beneficio ac liberalitate non quidem dignissimus, certe tamen gratissimus esse videar. Et sicuti TVA cum CELSITVDINE certans humanitas, qua liberalium artium cultores erigere studes, multis asy-
lum bonae spei ac rei promontorium fuit; ita quoque ego haud dubius haereo, quin patiaris, hominem in TVA vrbe natum, hoc leuissimum suorum in arte salutari profectuum specimen ad pedes TVOS deponere. Licet vero multos esse concedam, qui me peritia & eruditione longe superant; nulli tamen sum concessurus, vt maiori pietate & promptiori subiectissimae mentis obsequio TE colat. Faxit interim DEVS
T.O.M., quem piis precibus exorare nunquam desinam, vt vna cum CELSISSIMA FILIA TVA Nestoream aetatem saluus, incolumis &

nunquam Medico indigens, consequaris: sic
fiet, vt sub felicissimo TVO regimine pax & iu-
stitia porro vigeant & floreat: Singularem ve-
ro TVAM humanitatem atque clementiam mi-
hi conferuet, & in dies augeat. Sic voueo

CELSISSIME ATQVE EXCELLENTISSIME

COMES,

COMES AC DOMINE CLEMENTISSIME,

CELSITVDINIS TVAE

Dabam Halae Magdeburgicae

d. xviii. Nouembr.

MDCCXL.

*humillimus & subiectissimus
seruus*

HENRICVS ADAMVS SCHRIMPFIVS.

PROOEMIUM.

Eruulgatum prouerbium est Saluam alicui mouere, quod de illo studio atque opere dicitur, quando alterius gratum desiderium, flagrans appetitus, ac cupida inclinatio allicitur & prouocatur; qualitas itaque eiusmodi concupiscentiæ flexilis est, vt haud cogi & morose impelli, sed blande leniri & placide excitari debeat, ideo etiam scopus huius irritamenti vel bonus, vel fraudulentus est, & quidem quando in subiecto quodam nondum spontanea propensio in aliquam actionem adest, vt demum media, occasiones & tempora apprehendi & ordinari debeant, quo alicuius affectus & inclinatio prouocetur. Hoc adagium non modo in moralibus, sed etiam in physico-medice directionibus, eo quidem respectu commodum locum inuenit, vt aperta hac Scaturigine largioris afflatus & effluxus saluæ exacta impetrentur commoda, non solum euacuandi scopo, vt hac excretionis specie

specie multæ perniciosæ impuritates, diuersæ speciei, tam e toto mari microcosmico, s. Massa sanguinis, quam ex vniuerso corporis humani complexu solidarum partium affatim eliminantur, sed etiam alterandi fine. Quemadmodum autem naturalis ordinaria & moderata salivæ profusio intra fauces non excretionem huius humoris concernit, sed potius retentionem & deglutitionem illius; ita contra artificialis salivæ commotio & prouocatio euacuationem magis eius respicit, qua simul aliae, sed noxiæ materiae, hoc sub vehiculo salutari prouisione & destinatione excernuntur, aut alio respectu vel deriuatorio, vel reuulsorio scopo salutares effectus & successus intenduntur & promouentur. Haec consideratio me pariter mouit & permouit, vt præsentī Inaugurali Specimine de SALINATIONE PRÆC. MERCVRIALI breui deductione differam: quod conamen vt coelestis bonitas sua directione adiuuet, deuotissime precamur.

§. I.

Glandulae dicuntur organa secretionis lymphæ, quorum consistentiam cerebro duriorē, carneque molliorem inuenimus.

SCHOLION. Hæc vero glandulosæ portiones ob varium vsum & locum, quem occupant, varia etiam accipiunt nomina: hinc e.g. illæ glandulae, quæ sub axillis reperiuntur, Axillares, quæ in inguinis regione conspiciuntur, Inguinales, & quæ circa oris confinia sese manifestant, salivales dicuntur.

§. II.

Fluidum illud, quod ex massa sanguinea in glandulis
saliv-

faliualibus fecernitur, Saliua vel Sputum nominatur.

§. III.

Si haecce Saliua iusto maiori quantitate per hasce glandulas faliuales euacuatur, tunc ista actio Ptyalismus s. faliuationis nomine insignitur.

SCHOLION. Differentia autem est facienda inter Ptyalismum, qui a medicamentis salino-sulphureis, in ore masticatis, excitatur, & inter Ptyalismum, qui a Mercurio & sic dictis mercurialibus dependet, utpote qui etiam κατ' ἐξοχήν Saliuatio nominatur. Quid? quod? interdum etiam euenire solet, ut eiusmodi euacuatio faliuae symptomatice & critice sese manifestet. *vid. s. XLVIVS in operibus med. libr. II. cap. XIII.*

§. IV.

Hinc faliuatio, κατ' ἐξοχήν sic dicta, est feri viscerum, vehementius acris deturpati e massa sanguinea per glandulas faliuales oris, linguae & faucium excretio specialis, medicamentis aptis a medico excitata.

SCHOLION. Optime hic dictum fuit, quod sit feri deturpati excretio. Si enim leuior solummodo a statu naturali factus sit recessus, inutile certe ineptumque foret eiusmodi euacuationem fortio-rem suscipere: cum methodus breuior & medicamenta quoque leuiora adsint, quibus haec degeneratio leuior in statum naturalem rursus redigi queat.

§. V.

Haec vero faliuatio duplici ratione considerari potest, & plerumque diuiditur in Completam atque Incompletam. Completa & proprie sic dicta faliuatio vocatur, quando humorum excretio ordinarie fit per glandulas faliuales: Incompleta vero dicitur, quando humores oper mercurii solummodo funduntur & resoluuntur, & deinde

successive per alias vias naturales euacuatur. e. g. vias urinarias, poros cutis, vel glandulas intestinales.

§. VI.

Medicamenta, quae eiusmodi saluationem artificialem producere valent, saluantia s. ἀποφλεγματίζοντα dicuntur.

§. VII.

Antequam vero de operatione huius saluationis sumus acturi, antea paululum accuratius nobis considerandum venit Subiectum, circa quod versatur, id quod nihil aliud est, quam corpus humanum, quatenus nempe illius M. S. sero viscido, aeri vel per contagium, vel per nimium Veneris exercitium sibi contracto, est inquinata.

SCHOL. Ob nimium coitum ex pura Venere interdum nasci impuram, testatur VERCELLONIVS in libr. de Pudendorum morbis cap. I. p. m. 3. seqq.

§. VIII.

Deinde instituti nostri est etiam considerare huius saluationis indicans, id quod est vel principale, vel adaequatum.

§. IX.

Indicans principale ac proprium est humor praeternaturalis (§. 4.), qui sui remotionem e M. S. postulat, & per alias vias commode educi nequit.

§. X.

Talis vero humor praeternaturalis hic praecipue locum habet, qualem in lue venerea deprehendimus; quippe cuius virus corpus humanum ita affligit, ut partibus, quascunque afficiat, ruborem, calorem, tensionem, dolorem, vno verbo φλόγωσιν inferre soleat, quam sequuntur

tur excoiationes atque exulcerationes partium: quae omnia supponunt materiam salino-sulphureo-viscidam, quae si sanguifera & lymphatica vasa intraverit, extendit illa, hinc fiunt tumores, & materia stagnans acris facta deinde fibras cutaneas atque membranaceas corrodit, & erosionis multaque alia producit symptomata.

§. XI.

Et si totam luis venereae tragœdiam percurramus, & varios eiusdem modos, quibus corpus inuadere solet, ubique tales erosiones partium inueniemus: sic e. g. apud viros, Gonorrhoea laborantes, vrethram, prostratas, vesiculas seminales rodit atque exulcerat: in foeminis vero prostratas, glandulas Couperianas & vaginam vterit. in vlcusculis membri virilis, balanus, fraenum & praeputium: in mulieribus vero vulua, variaeque vuluae partes: in bubone glandulae inguinales: in exostosis lamellae osseae & periostium, in palati vlceribus columella s. vuula, paristhymia s. tonsillae, membrana pituitaria, ossa palati, lamellae narium osseae &c. ex quibus omnibus acida aut acido salsa, corrosiua ac fixa natura huius morbi venerei satis luculenter patet.

§. XII.

Quod attinet indicans adaequatum, hocce suppetunt circumstantiae, ex rebus naturalibus, non naturalibus ac praeternaturalibus desumptae.

§. XIII.

Res naturales si perpendimus in his primum occurrit aetas, cuius omnino facienda est ratio. Non enim quaelibet aetas ad hancce euacuationem maiorem sustinendam per sic dictam saluationem apta deprehenditur;

quin imo nulla nisi media fere aetas eam cum leuamine perferre potest.

§. XIV.

Quare etiam infantilis aetas ob fibras & nervos delicatiores hic merito excludi debet. Etenim cum saluatio fit ope mercurii, qui salibus coniunctus hac in tenera aetate facile nervos afficit illosque irritat; id quod ex inferioribus patebit: certe grauiora mala exinde confurgerent: nedum quod haec aetas eiusmodi euacuationem feri enormem, qualis in saluatione contingit, perferre nequeat.

§. XV.

In senibus saluatio nullo modo est concedenda quatenus nempe serum & vires in illis deficiunt. Incompleta vero saluatio in illis interdum suscipitur, iisdem medicamentis refracta tamen dosi propinandis, quae ita fusionem & resolutionem feri praestat, ut per vias vel urinarias, vel subcutaneas, vel etiam per aluum aliqualis fiat excretio: & eiusmodi insensibilis & blanda euacuatio neque vires, neque serum imminuit ac debilitat tanto gradu, & tamen humor quodam modo alteratur atque educitur.

§. XVI.

Quoad sexum aegrotantem notandum, quod uterque quidem eam perferre possit; non tamen quilibet status. Hinc in sequiori sexu consentit omnino feri abundantia, ut haec euacuatio absque omni periculo in illis institui possit. Si vero mulier quaedam vtero grauida lue venerea infecta sit, eique partus prope instet, tunc illa ab hydrargyrosi abstineat; alias enim verendum, ne in ipso pryalismo periculosius esset enixura. Vbi autem
peri-

periculum in mora esse solet, ne grauiora exinde futura sint symptomata, sine omni cunctatione inunctiones mercuriales concedi possunt. Interim tamen meliori cum successu haec operatio institui potest, si illa a puerperio resecta fuerit. Tunc enim non solum alumnus, ab vberibus illius pendens, huiusque vitii materni particeps factus, sed & ipsa vna eademque opera ex arte sanari potest.

§. XVII.

Habitu corporis si consideramus, obesi ac macilenti homines eam subeuntes caute sunt tractandi. Obesorum enim vasa magis minora sunt, & ob multas oleosas particulas, quae iis insunt, compressa: hinc motum & rarefactionem M. S., vti in saluatione contingit, non bene admittunt oleosae enim particulae impedimento sunt, quo minus serum resolutum transire possit. Macilenti homines seri defectu laborant: serum vero ad excitandam saluationem maxime est necessarium, multum enim seri in hacce operatione dissipatur; si itaque huius defectus adest, nulla certe vera ac legitima curatio in illis expectari potest. Hinc in eiusmodi conditionis hominibus non nisi gradus minor s. incompleta saluatio conuenit.

§. XVIII.

Idiosyncrasia etiam huc referenda est. Aegri enim interdum talem constitutionem corporis habent, vt a minima vi eorundem fibrae irritari possint. Hinc subiecta eiusmodi fibris delicatioribus praedita, a mercurio assumpto ob affricationem, quam mercurius in eorum fibras exercet, statim vomitum aliaque symptomata patiuntur. Medicus itaque in eiusmodi hominibus nunquam instituat hanc operationem: invita enim natura nihil tentare debemus.

§. XIX.

Denique ad consuetudinem etiam est attendendum. Si quis enim iam olim salivationem optimo cum successu & sine difficultate sustinuerit; in illo eadem felicitate rursus institui potest: quoniam corpus ad hancce excretionem iam aptum est. Interim tamen cauendum, ne per huius operationis repetitionem nimia fiat feri depauperatio. Quare optimum est consilium, ut aeger sibi caueat a causa.

§. XX.

Ex rebus non naturalibus inprimis huc referri meretur aëris temperies rite constituta: nihil enim magis hancce operationem impedire potest, quam aër frigidus. Omnis enim aër frigidus inspissationem M. S. inducit, auferendo igneas partes maiori quantitate, quam a motu progressivo sanguinis rursus produci possunt. Si itaque humores iam sunt visciidi, per accessionem aëris frigidioris viscidiores redduntur. Et licet humores visciidi per motum intestinum & mercurium assumptum iam sint resoluti; tamen ob accedens frigus iterum coagulantur.

§. XXI.

Quare & eiusmodi humor viscidus iam resolutus vasa minima s. sanguifera s. lymphatica s. nervea intrauerit, & frigus accedat, tunc iterum coagulatur; hinc subsistit ille, & varias producit obstructions: quae si sese manifestat in oculorum tunicis, coecitatem; si vero in nerveis partibus materia resoluta stagnat, paralyfin, & sic in reliquis partibus multa alia incommoda inducere valet.

§. XXII.

Hanc ob causam etiam tempore brumali non commode instituitur haecce saluatio: sanguis enim a frigore in-

in spissatus tardius circulat ; hinc 1) mercurii efficaciam impedit 2) ob frigus corporis pori arctius constringuntur, & hinc transpiratio insensibilis aufertur. 3) saluatio subitaneo frigore cohibita interdum graui catarrho in pectus, vel etiam decubitus in caput occasionem praebet.

§. XXIII.

Interim tamen aër nimium calidus contrariis rationum momentis etiam nocet. Omnis enim aër calidus corporis nostri calorem in pulmonibus non temperat, sed potius auget : unde rarefactio sanguinis nimia. Cum vero iam per mercurium assumptum M. S. est resoluta & caloris accessione haecce resolutio augetur, nimiam humorum colliquationem sustinere corpus oportet. Et quoniam praeterea pori cutis admodum laxius patent, exinde iusto maior feri dissipatio esset futura, quae omnia sine notabili virium detrimento haud fieri possunt : quin imo haud sine aegrotantis discrimine orgasmi febriles in sanguine aliaeque periculosae turbae oriri possent.

§. XXIV.

Cum itaque neque aër frigidus, neque nimis calidus hac in operatione utilis est, sequitur ut huic hydrargyrosi instituendae aër temperatior magis sit opportunus. Quare etiam in illa instituenda anni tempestates vernales & autumnales sunt eligendae. His enim temporibus aër circa admosphaeram nostram est tepidior, & mercurii energiam neque retardat, neque nimiam sanguinis rarefactionem inducit ; sed commode adiuuat, & diaphoresi & ptyalismo vtiliter fauet.

§. XXV.

Vernum tamen tempus autumnali est praeferendum.
Veris

Veris enim tempore aegri, salivatione peracta, aëris suauitate celerius ac facilius restituuntur, quam autumnopraesertim circa eius finem, vbi iam aëris inclementia ingrauescit.

§. XXVI.

In his omnibus vero iam dictis cuiuslibet circumstantiae, temperamentum & constitutio corporis probe sunt obseruanda. Sic e. g. in cholericis ac sanguineis, affectu venereo laborantibus, hyems ceteris paribus minus inopportuna videtur, quam aestas. Primo enim in illis iam calor adest, qui aestate magis augetur: Dein certiora ac tutiora praesidia nobis ad manus sunt ad frigoris vim temperandam, quam ad sedandas caloris molestias: & vltcrius mercurius hyeme tardius agens facilius & cum minore aegri periculo regi ac moderamine instrui potest.

§. XXVII.

Caeterum si morbi venerei symptomata vrgeant, & periculum in mora fuerit, hisce omnibus neglectis, & abiecta omni commodioris temporis expectatione, hydrargyrosis institui potest; addita tamen hacce cautione, vt cubiculum, in quo aeger decumbit, semper ab omni aëris frigidioris accessione defendatur.

§. XXVIII.

Res praeternaturales si respicimus, praecipue quidem huc referri debet lues venerea, quippe cui inprimis dicata est, hydrargyrosis: interim tamen & superioribus & his nostris temporibus medici periti & scriptis celebres hoc medicationis genus ad alios etiam huic similes morbos debellandos vsurparunt, inprimis vbi serum viscidum & acrimonia talis praesens est, qualis in ipsa lue venerea latet:

ret: sic e. g. ad scabiei ferocioris, imo & Elephantiaeos sanationem, iam olim & ante enatam illam luem illitus hydrargyri cum Unguento Arabibus in usu fuit, commendatus praecipue a MESVE in *Antidot.* de qua re agit explicatius SENNERTVS in *Prax. libr. VI. part. IV. cap. XXI.* SYLVIVS in *method. med. p. m. 112. §. 16.* saluationis usum ad foetam & rebellem scabiem omnino praecipit. In scorbuto inueterato non inutilem esse saluationem testatur WILLISIVS de *scorbuto cap. ultim.* it. non desunt, qui etiam ulterius hancce operationem instituere volunt in mania, podagra ac quartana, sic WILLISVS in *tract. de febb. cap. VI.* mentionem fecit febris quartanae saluatione feliciter curatae. In arthritide abundantibus humoribus viscidis saluationem utilem fore dicit SYLVIVS in *Prax. med. append. VIII.* In mania & melancholia ceu diuinum remedium extollit ROLFINKIUS *epitom. cognosc. part. offect. libr. I. cap. XII.* WILLISIVS in *Patbolog. Cerebr. part. II. cap. XII.* exempla affert, qui spūto copiose ac diu persistente perfecte sanati sunt.

§. XXIX.

His itaque omnibus probe perpensis, sequitur ut indicatum ipsum nempe remedium, quo mediante Saliuatio excitatur, consideremus.

§. XXX.

Paulo antiquiores medici huius morbi nouitate stupefacti diu admodum haesere ancipites, quid circa huius pestis curationem agerent: hinc etiam factum est, ut per longum temporis spatium illius curationem detrectauerint, usque dum numerus aegrotantium & opem quaeritantium in dies magis magisque augeretur; tunc medici officio suo fa-

risfacturi ad hunc morbum profligandum varia excogitarunt remedia.

SCHOL. Varios curandi modos, quibus veteres vsi sunt, vide apud celeberrim. *ASTRUC* *libr II cap. VI.*

§. XXXI.

Optime autem hic morbus curari potest per medicamenta sic dicta saluantia, quae duplici ratione considerari possunt: sunt enim vel determinantia & particulariter resoluentia; vel vniuersaliter resoluentia simulque aliquo modo determinantia.

§. XXXII.

Prioris generis sunt e. g. masticatoria, i. e. in quibus sal manifestum praecipue acce haeret, ad quae pertinent salina media, praecipue subacida & sulphurea, it. omnia, quae principio salino aromatico praedita sunt.

§. XXXIII.

Vniuersaliter vero resoluit ac simul certo modo determinat Mercurius. Nullum enim remedium ad morbum venereum penitus profligandum magis aptum fuit inuentum, quam idem mercurius illiusque praeparata, quibus adhibitis saluatio optime excitari potest.

§. XXXIV.

Ne vero Empiricorum more illotis quasi manibus hancce operationem suscipiamus, h. e. humoribus crudis copiosioribus vel acribus nimis praesentibus; necesse est, ut corpus antea ad illam praeparetur, ne mercurius iusto maiori vi actionem suam in corpus exercere possit. Quare semper infortuniis occurrendum, si forsân quaedam imminerent. Istud enim est sapere, dicit *COMICVS*, non quod ante pedes modo videre, sed etiam illa, quae futura sunt prospicere.

§. XXXV.

§. XXXV.

Felicem itaque huius siphilliciti morbi curationem expectaturi ad sequentia indicationis momenta attendant necesse est:

1. Si plethora adsit, omni iure sanguinis illa quantitas minui debet per adhibitam V. Snem, qua vel in pede, vel in brachio instituta, sanguis ad vnc. VIII-X. emitti potest.
2. Cacochylia, quae in primis viis latet est euerrenda. Interdum euenire solet, plerumque in morbis chronicis, vt insignis humorum acidorum copia in ventriculo atque reliquis intestinis haereat, quibus mercurii actio, priusquam in sanguinem transeat, exacerbatur. Hoc igitur, vt praecaveatur, fordes illae primarum viarum, quoad fieri potest ante saluationis vsum, sunt subducendae blandis catarcticis, quae optime desumuntur ex gummeo resinosis, in primis Galbano, ammoniaco, bdellio, mastiche, cum proportionata dosi myrrhae rubrae, & tantillo extract. Aloës Ludouic. exstimulatis. Hae enim partes gummosae & mucilaginosae acidum primarum viarum inuoluunt atque ita obtundunt, vt sine torminosis symptomatibus materia expugnari possit.
3. Bilis caeterique humores vitiosi, in sanguine redundantes, sunt corrigendi atque eliminandi. Hinc praemisso eiusmodi catarctico, eoque pro rei conditione aliquoties repetito, optime deinde exhiberi possunt medicamenta temperantia, resoluentia atque simul diluentia. Temperant vero serum lactis, Emulsiones ex seminibus. 4. frigid. maior. endiu. papau. alb. cum aqu.

Nymph. Scorzon. Scord. millefol. lactuc. &c. Colaturae addendo antimonium diaphor. succ. alb. ppt. os sep. ppt. magister. eiusdem, Corall. alb. ppta Syrup. Papau. Dialth. it. pulu. antispasmod. Stahl. Resoluunt Eff. L. Pimpin. alb. scabios. scord. Tinct. Alexiph. Stahl. bez. Wed. quae biliosis tamen temperamentis refracta dosi sunt propinanda. Diluunt vero decocta pugillaria ex herbis M. S. demulcentibus & diluentibus vt. Cich. Sylu. Pimpin. agrimon. Scolopendr. capillo veneris, nasturtio aquatico & similibus, quae omnia, si placet, cum pullo gallinaceo vel carne vitulina decoqui possunt.

4. Quidam etiam commendant, plerumque in fordibus externis tollendis, balnea aqu. com. repidae vel solius, vel cum radicibus & herbis humectantibus, mundificantibus & lenientibus decoctæ, quae balnea etiam haud inutilia deprehenduntur. Parantur vero eiusmodi balnea ex rad. oxylapath. bryon. helen. peuced. alth. aristoloch. rot. scrophul. herbis emollient. nicotian. sclareae, abrot. nepet. agrim. sapon. scabios. scord. &c. fl. verbaſc. cham. rom. & sylu. melilot. lauend. cort. betul. frangul. baccis laur. sem. lin. conquassat. lupin. Gen. graec. sulph. caballin. cum s. q. aqu. simpl. decoct. Eiusmodi balnea semel tantum in die, si aeger imbecillior sit, si vero fortior sit bis adhiberi possunt, mane ieiuno ventriculo, & vesperi post confectam brandii concoctionem. In quolibet balneo ad horam vnam vel sesqui horam immorari potest aeger. Caute tamen eiusmodi balneis tractandae sunt mulieres, vterum gerentes, ne vtero noxa inferatur, causaque detur abortioni.

§. XXXVI.

Optime autem cauendum est, ne calefacientibus remediis aegros ad hydrargyrosin praeparemus, praecipue illos, qui calidioris sunt temperamenti. e. g. iusculis viperinis, decoctis lign. Guaiac. frequentioribus, fassaparill. fassafir. praeparatis mercurialibus interne sumtis &c. his enim sanguinis feruor, siccitas atque acrimonia magis augetur, quam corrigitur.

§. XXXVII.

Haec remedia omnia iam allata ad siphyliticorum praeparationem sufficiant, nisi alia labes grauior cum hacce lue sit coniuncta, e. g. si aeger sit phthisicus, vel ad tabem inclinans, cachecticus, ictericus, epilepticus, scorbuticus, vel Diarrhoea laborans &c. tunc neque hydrargyrosis, neque praeparatio ad eandem in illis locum habet; sed omnes potius eiusmodi affectu laborantes, ex eorum capitibus antea rite sunt tractandi.

§. XXXVIII.

Corpore itaque hac ratione praeparato saluatio institui potest. Vbi circa illius materiam, qua instituitur, notare debemus 1) selectum. 2) compositionem & praeparationem. 3) applicationem. 4) effectus exinde oriundos & 5) denique modum agendi.

§. XXXIX.

Primum quod attinet ratio haecula est. medicamentorum, saluationem excitantium, quorum selectum omnino notare debet medicus. Extant enim medicamenta, quae 1) non sufficiunt, 2) minus sunt rura. Inter ea, quae non sufficiunt refertur. e. g. Vit. iolum album, quod a quibusdam ad gr. j. quotidie propinatur: id quod

lympham quidem fundere autumatur, ob Sal suum alcalico acidum; ad plenariam vero virus venerei extirpationem non est sufficiens. Porro huc pertinet mercurius crudus, qui interne, sed sine omni effectu adhibetur. Mercurius enim neque a saliva, neque a menstruo ventriculi soluitur; & ob illius grauitatem specificam fibris intestinorum non adhaeret, consequenter non penetrat per poros chylicos, & hinc canalem intestinorum transiens immutatus rursus per alium excernitur.

§. XL.

Deinde etiam minus tuta extant medicamenta, quae interne assumpta ob acrimoniam suam corrosiuam statim in ventriculum agunt, & facile vomitum aliaque multa incommoda inferre solent. Vti sunt e.g. Mercur. praecip. ruber, Turpethum minerale, Praecipitatum viride, arcanum corallinum &c.

§. XLI.

Ex his vero omnibus primum locum obtinent, mercurius crudus externe in vnguenti forma; & mercurius dulcis interne adhibitus.

§. XLII.

Horum medicamentorum praeparationem quod attinet, apud veteres vsu receptissimum fuit vngu. illud famosum ^{Saraceni} ~~Saraceni~~, cuius descriptionem vid. apud ^{ASTRUC.} ~~ASTRUC.~~ *lib. II. cap. VII.* Hodie vero sequens ratio componendi vnguentum mercuriale in vsu est, e.g. Rec. Mercurii viu. therebinth. extinct. a. vnc. ij. Pingued. suillae vnc. j. M. F. l. a. Vngu. Gratiae causa interdum etiam addi possunt aliquot guttulae olei lign. rhod. Salu.
vel

vel lauend. Mercurius vero eligendus est optimus, praecipue ex cinnab. rediuiuus.

§. XLIII.

Mercurii dulcis praeparatio sic sese habet: Rec. Merc. sublim. & Merc. viu. ana q. v. tere in mortario lapideo tamen diu, donec nihil viui Merc. amplius appareat. Cauendum tamen, ne effluuia inter terendum exhalantia, nares intrent atque fauces. Haec mixtura sublimatur, siue in arena, siue in cucurbitula loricata, prunis imposita, ita assurget in collo primum griseus Mercurius, quem succedit deinceps albus, pellucidus, crystallinus, a griseo separandus, & seorsim conseruandus. Griseus autem iterum noua sublimatione tractatus, (inprimis si Mercurius superfluous ab eo separatus fuit) quoque mutatur in album.

§. XLIV.

Si itaque haecce medicamenta adplicantur, triplici modo exinde saluatio obtinetur, 1) interne tantum adhibito Mercurio dulci. 2) externe tantum per inunctionem, ope vnguenti. 3) vtrisque simul.

§. XLV.

Si per interna tantum assumpta saluatio sit producenda, quotidie mane per 3. 4. vel 5. dies gr. X. vel XII. Merc. dulc. rite praeparati propinantur. Praestat vero semper minorem eligere dosin & successiue ad maiorem adscendere; & secundum circumstantias subiectorum dosis augeri vel minui potest, vt gr. V-XV. quaelibet dosis contineat.

§. XLVI.

Cum vero Mercurius nauseosum habet saporem,
den-

dentibusque inimicus est, aliis medicamentis inuolui debet. Quare optime propinari potest, vel in forma pulveris, vel pilularum, vel boli; in duobus vltimis pro excipiente sumi potest. Extract. Scorzon. vel Fumar. vel alia.

SCHOL. Cavendum autem est ne Mercurius dulcis in forma pulu. cum salibus misceatur, praesertim alcalino & ammoniacali: alias enim eius vis corrosiva resuscitatur & molestissimam mouet saluationem; teste Celeberrimo HOFFMANNO in *Systemate med.* Tom. III p. m. 485.

§. XLVII.

Saluatione incipiente continuari potest Mercurius, ita tamen, vt gr. V. vel VI. tantum pro dosi paucis adh. diebus dentur. Haec vero medicamenti actio tanto magis secundabitur, salivaeque profusionem promouebit, si regimine conuenienti secundum sex rerum non naturalium vsum corpus fouetur; vel etiam in casibus congruis blandus sudor eliciatur exhibitis intermedio tempore circa vespertinas horas sudoriferis sic dictis mediis, quales sunt Spir. Bezoard, Buff. corr. Liq. C. C. succin. Tinct. bez. sine acido, Eff. LL. Eff. antimon. &c. circa noctem vero dari possunt pulu. absorbentes cum resoluentibus ex antim. diaph. Corall. ppt. oc. 69. ppt. &c. nec non Decocta ex Sassaapar. lign. Guai. Sassafr. aliisque similibus lignis, quae loco potus ordinarii a quibusdam adhibentur: vel si hoc non placet aqua simpl. calida, vel cereuisia secundaria adhiberi potest.

§. XLVIII.

In hac vero bene administranda adhuc sequentes cautelaе sunt obseruandae:

- 1) Omne acidum anxie vitari debet: sistit enim non solum fluxum; sed & tumores in faucibus reliquisque oris partibus

tibus maiores reddit, ita, vt suffocatio exinde subitanea esset timenda: quare omnes cibi acidi & potus spirituosus acris aromaticus interdici debet.

- 2) Si per noctem forsan continuaret saluatio, aegrum cochlear in ore tenere oportet, vel alio modo os diuarricari debet, vt saliuallis humor effluere possit.
- 3) Nunquam nimia esse debet haec euacuatio, neque impetuosa: sed praestat leniter & successiue eliminationem humorum continuare.
- 4) Si ptyalismus modum debitum obseruet, nec excitandus, nec coercendus, sed vno eodemque tenore per dies XV. XVIII. XX--XXV., prout vberior vel parrior fuerit, continuari debet: sed vltra III. vel IV. hebdomades eam extendere non licet.
- 5) Durante saluatione aegroti Euphoria semper est respicienda, quomodo sese habeat, vtrum bene succedat, vel an alibi fiat humorum affluxus, qui ex dolore partium facile cognosci potest, e. g. interdum pulmones afficit Mercurius, interdum etiam intestinales glandulas occupat, vellicat atque ad copiosiore humoris secretionem incitat, vnde alui fluxus sunt expectandi; quare his praesentibus circumstantiis, statim ab vlteriore medicamenti adplicatione abstinendum est.

§. XLIX.

Si per externa tantum fiat saluatio, tunc vnguento mercuriali §. 42. descripto instituitur. In huius vnguenti adplicatione autores pro varia eorum methodo discrepare solent: communissime tamen & optime in articulis extremorum fit inunctio, vti manuum ac pedum; porro circa brachium, humerum, carpum, inguina, plantam

D

pe-

pedum &c. partes inungi solent. Sumitur vero plorumque vnguenti drachma dimid. aut l., eoque vel plantae pedum, vel totum dorsum, vel aliae partes iam descriptae illinuntur. Si circa plantas pedum vnguentum adplicatur, illinitio quolibet die bis instituitur; si totum dorsum illinitur, tribus diebus bis: & hoc fit praecipue mane ac vesperi: si vero pluribus in locis simul suscipiatur inunctio mane tantum sufficit & quidem de die tertio in tertium, ne nimium exagitetur humorum resolutio.

SCHOL. I. Sunt & alii modi, quibus pyralismus per vnguentum excitari potest: sic e. g. quidam tribus primis diebus, vel etiam intra primos s. dies tres adhibere solent inunctiones, & primam a pedibus ad tibiaram furas; alteram a furis ad femoris media, & tertiam demum a femoris medio ultra nates ut plurimum extendunt.

2. Quidam etiam aegros in balneo vaporoso mercuriali tantum collocant: alii cingulum dicto vnguento copiose inunctum circa umbilicum gestant &c.

§. L.

Notandum tamen, quod ante applicationem vnguenti, frictio probe obseruetur, cuius methodus sic sese habet: pars nempe illa, quae vnguento tractari debet, manu ficca ad ruborem vsque in loco calido fricanda est. Hac enim ratione non solum calore affrictus pori laxius patefiunt, sed & humores commoventur, quo Mercurius ideo felicius intrare atque agere possit. Deinde destinata vnguenti dosis inter latus vtrumque aequaliter distribuitur, & vel patientis nudis manibus vel chirurgi chirotecis muniti, ad ignem tamdiu illinitur, donec intra cutim sensim imbibita exaruerit. Post frictionem autem aeger rursus in lectum calidum ponatur, ubi per vnam aut alteram ho-

ram

ram sese continet, donec illitum vnguentum altius penetraverit.

SCHOLIUM. Inunctio melius ab ipso aegro absoluitur, si digitis suis vnguentum ad membra illinit. Si enim ipse illinicionem suscipit, nil damni, sed potius id lucri exinde reportat, ut partes quaedam mercuriales etiam poros digitorum intrent, & salivationem eo citius promoveant.

§. LI.

Tandem utrisque modis salivatio excitari potest, si nempe Mercurius tam interne, quam externe aegro simul exhibetur: cuius methodus adplicandi haec est: mane mercurius dulc. ad gr. VIII. in decenti vehiculo propinatur, & circa vesperam corpus illinitur vngu. mercuriali. Incipiente vero salivatione Mercur. dulc. assumptio tantum continuari potest. Vel secundum aliorum sententiam, semel illinitur dorsum, reliquo vero tempore mercur. dulc. propinatur.

§. LII.

Experientia itaque edocti videmus, hisce adhibitis materiam peccantem non solum ad euacuationem aptam reddi; verum etiam vim cordis atque arteriarum ita augeri, ut omnes secretiones & excretiones exinde incrementum capiant, & fluidum aliquo modo versus fauces determinetur.

§. LIII.

Cum vero omnia, quae in machina humana fiunt, subnituntur ratione; non incongruum fore puto, si etiam hic paullulum inquirimus, quam ratione Mercurius, tam interne, quam externe adhibitus, tales producat actiones.

§. LIV.

Dilucidius autem haec omnia patebunt, si solummodo ad modum agendi attendere volumus. In illo quidem explicando autores multi dissentiunt; regulis autem motus atque adhaesionis probe cognitis omnis dissensus forsitan facile fugiet.

§. LV.

Mercurium considerantes in illo deprehendimus; quod sit substantia metallica, fluida, mobilis, in globulos indefinite paruos diuisibilis, omnibusque corporibus, exceptis metallis, specificè grauior.

§. LVI.

Si itaque mercurius est specificè grauior corpore nostro, exinde sequeretur, ut nullo modo in corpus nostrum organicum agere possit. Ex principiis physicis enim constat, quod nullum corpus specificè grauius adhaereat leuiori: hinc non datur cohaesio. Si non cohaeret, non penetrare, & per consequens nullam actionem in corpus exercere potest: quod tamen contra experientiam.

§. LVII.

Hoc vero obstaculum, ut remoueamus, ad tria sequentia momenta accuratius attendere nos oportet 1) quare Mercurius tanquam specificè grauius corpori nostro adhaereat, saluis adhaesionis legibus? 2) quomodo resolutionem producat? & 3) quomodo ad glandulas salivales & glandulas oris determinetur?

§. LVIII.

Primum quod attinet ex superius iam dictis patet, duplici modo in hydrargyrosi Mercurium adplicari posse, vel crudum, vel praeparatum: in utroque modo Mercurius

rius cum sulphureis partibus combinatur. Crudus enim Mercurius therebinthina extinctus miscetur cum axungia, (§. 42.) hinc totus Mercurius sulphure inuoluitur. Mercurius dulcis paratur cum Mercurio sublimato (§. 43.) Mercurius vero sublimatus constat ex miscela cum Mercurio viuo, sale com. fuso vel decrepitato & vitriolo ad albedinem calcinato. Si itaque mercurius a spiritu saliali soluitur, tunc simul cum acido vitriolico, sulph. vitrioli purissimum in se continente, (quod etiam anima vitrioli vocatur) iungitur.

§. LIX.

Quod vero talis anima vel Sulph. Vitrioli in genuino Mercurio sublimato sit, exinde probatur 1) si oleum tartari p. d. guttula minor cum Merc. Subl. crystallino splendente ac niueo miscetur, statim oritur aureus color, & hoc experimentum dat notam characteristicam bonitatis Mercurii sublimati, 2) si Mercur. subl. aqua solutus permiscetur, oleo tart. p. d. luteum oritur praecipitatum. vid. TEICHM. *Chym. Part. II. cap. X. p. m. 146.*

§. LX.

His itaque perspectis facile patet in omnibus sic dictis modis (§. 58. & 59.) Mercurii particulas grauiiores obduci corpore partibus nostri corporis specificè leuiore: hinc ob superficiem mutatam adhaerent corpori nostro atque ex adhaesione penetrant & cum M. S. miscentur, vel per poros cutis, adplicato vnguento mercuriali; vel per vasa lactea, assumpto Mercurio dulci.

§. LXI.

Mercurius tam praeparatus, quam crudus hac ratione (§. 60.) ad M. S. delatus, utroque modo illam resoluit.

Facile enim Sal vi experientiae resoluit, stimulando vasa corporis nostri; quare illa sese contrahunt, & fluida in illis contenta maiori cum impetu propelluntur, hinc fit actio particularum inter se inuicem maior, E. resolutio. Cum vero Mercurius dulcis eiusmodi Salibus, iisque volatilibus (§. 43.) praeditus est, sequitur, vt eosdem effectus eadem ratione producat.

§. LXII.

Eundem modum agendi deprehendimus in mercurio crudo. Non negandum quidem, mercurium crudum non solum in corpus nostrum agere, ob figuram suam globosam & laeuigatissimam; verum etiam ob specificam suam grauitatem, qua fibras motrices exagitando ad frequentiores systoles, consequenter ad celeriores humorum per singula corporis nostri vasa progressum, animat.

§. LXIII.

Haec vero actio maiori cum violentia peragitur, si mercurius crudus salibus coniungitur. Simul ac enim Mercurius crudus per poros cutis (§. 60.) ad M. S. penetraverit, a fluidis nostri corporis auferuntur particulae specificae leniores, particulas mercurii cingentes; & contra partibus mercurii crudi aliae paulo specif. grauiiores v. g. Salinae, acres, acidae adhaerent, hinc serum ab acidis coagulantibus fit liberum, consequenter fluxile & quasi fusum ac resolutum; & hanc fusionem deinde ipse Mercurius Salibus vnitus auget, tam partes terreas resoluen- do, quam vasa stimulando. Vti enim Salinae; sic quoque mercurii particulae Salinis cinctae solutae, tenentur a sero, agunt cum eodem & secernuntur e M. S.

SCHOL.

SCHOLIION. Ex hisce facile patet quod ipse Mercurius in eiusmodi siphiliticis & scorbuticis corporibus euadat mercurius dulcis; & quod nulla vnquam Saluatio excitari possit, ope mercurii crudi; nisi his in morbis, vbi acrimonia simul sub olla lateat. Quare etiam illi, qui scorbuticae sunt indolis, sibi optime prospicere debent, ne ipsi vel in praeparatione, vel adplicatione horum medicamentorum saluationem sustinere debeant: id quod & eorum exempla confirmant, qui barometra, aliaque ope mercurii conficiunt.

§. LXIV.

Quo maior itaque est acrimoniae copia in lue venerea, eo vehementior quoque eiusdem deprehenditur actio mercurii crudi. Si enim Salia mercurii globulis accedunt, rodentem induunt naturam: hincque fibris motricibus nerueis allisi, has non solum vehementius commouent, verum etiam ad contractiones arctiores stimulant, vnde interspersa vasa sanguifera simul comprimuntur, & sanguinis vberior & ordinarius per haec transitus prohibetur: quare etiam inaequalis deinde futura est humoris distributio, qui ad partes constrictioni haud obnoxias maiori quantitate tendunt, quam in alias.

§. LXV.

Mercurius quatenus Salinis partibus est circumdatus, tanquam proprium soluens feri considerari potest. (§. 61) Hinc etiam iis in locis secerni debet, vbi serum secernitur, secretio vero feri fit in glandulis, E. Mercurii secretio quoque in glandulis fieri debet.

SCHOLIION. Et hoc experientia etiam comprobatum inuenimus. Si quis enim in saluationis operatione nummum aureum vel argenteum in ore detinet, tunc durante profluvio mercurius, cum argento cohaerens, se rursus in illo manifestat.

§. LXVI.

§. LXVI.

Haec vero secrecio feri cum magna sit in statu naturali in glandulis Saliualibus atque oris, quam in reliquis corporis partibus; facile patebit ratio, cur affluxus humorum tanta quantitate hac in operatione versus has partes determinetur. Quotiescunque enim loquimur, vel cibos assumimus, glandulae Saliuales & glandulae oris a continuo motu maxillae inferioris atque linguae comprimuntur, hinc fibrae irritantur, & humores ibidem maiori quantitate adfluunt. Accedit & hoc, quod aegrotus tempore salivationis os semper gargarismatibus eluere debeat, consequenter fibrae fiunt molliores, E. minor adest resistentia, hinc maior humorum affluxus.

§. LXVII.

Mercurius itaque ad partes glandulosas delato (§.65.) varia ibidem producit symptomata. Cum enim mercurius maiorem habeat massam, tardius in hisce angustissimis vasis, quam serum ab eadem vi cordis atque arteriarum, mouetur; hinc obicem ponit sero, vnde etiam vasa glandularum insigniter extenduntur, vsque dum ob vasa expansa & serum fluxile redditum ipse mercurius vna cum sero copiose admodum profluat.

§. LXVIII.

Quare etiam primis diebus lingua & labia, reliquaeque oris partes, vt gingivae, Parotides dolere ac tumere solent, dentes fiunt mobiles &c. quibus praesentibus fluxus deinde incipit, quo tempore omnis vsus mercurii tam externus, quam internus cessare debet. Postea vero lymphae effluit, quae tenuis est, quam sequitur viscidior, hanc vero tenacissima atque foetida cum forti excreatione,

ne,

ne, id quod in quibusdam octauo, in aliis duodecimo, in aliis vicesimo die fieri solet, & tunc sufficiens euacuatio facta est.

§. LXIX.

Euacuatione humorum sufficienter facta (§. 68.) vel si nimia sit sistenda est, ne vires aegri nimium debilitentur: id quod fit vel purgantibus, vel per Clysteres, vel per sudores. Alius enim quae plerumque ptyalismus tempore pigra & adstrictior esse solet, ob humoris confluxum ad os, 1) enemate blande subducenda est, sic e. g. Rec. Decoct. fol. Verbasc. & lini vnc. iij. adde butyr. vel olei amygd. dulc. vnc. j. Extract. Cass. vnc. j. Vitelli ouorum no. j. M. F. l. a. Clyster. D. c. instrum. proximo vero die purgans ex Senna, rhabarb. Sale vegetabili, manna, cassia, aliisque huius generis blandioribus catartictis exhiberi potest, quod si ptyalismus est vberior, alternis diebus est repetendum.

2) Si forsitan adhuc aliquid mercurii in M. sanguinea lateret etiam interne dari possunt diaphoretica & resoluentia, e. g. TR. bez. Stahl. MR. simpl. pulu. bez. Wedel. &c.

3) Ulcera oris reliquaue symptomata, quae exinde nata sunt ex eorum capitibus sunt tractanda.

4) Leniter comprimantur oris partes nummis aureis vel argenteis, sic etiam prodit reliquus mercurius.

5) Quo omnia munda sint in aegro, linthea a mercurio sordida facta, ut tibialia, femoralia, indusium, nec non lectum, mutari debent, ne Salia in iis contenta cum corpore sese rursus misceant.

6) Si vnguento mercuriali operatio instituta fuerit, cutis aegroti oleo amygd. dulc. primum, postea vero aqua vit. vel alio Spiritu vin. detergi debet, ne qua portio mercurii in cute reliqua saluationem protrahat.

§. LXIX.

Mercurii adhibiti, vel crudi, vel praeparati effectus praecipui sunt, vt vel nulla sequatur saliuatio, vel non sufficiens, vel fiat decens, vel nimia.

§. LXX.

Quare si tertio vel quarto die post assumptionem mercurii non sequuntur symptomata (§. 67. & 68.) allata; sed potius sensus grauatiuus ventriculi & inflammatorius hypochondriorum, ab omni mercurii adhibitione ulteriori abstinere debemus, ne alia grauissima symptomata exinde sequantur: hinc optimum erit consilium, vt materia assumpta rursus euacuetur adhibendo

- 1) Vomitorium in tripla dosi &
- 2) Decoctum sudoriferum ex lign. Sassafr. Guaiac. Iunip. & lign. Sassaaparill. &c.

§. LXXI.

Si non sufficiens fit saliuatio, neque debitus affluxus ad glandulas saliuales adsit, semper inquirendum, vtrum forsan per aliam viam naturalem maior feri euacuatio fiat, vti per poros cutis id non raro accidit; & si aeger nullum damnum & molestiam exinde capiat, tunc hic naturae ductus non impediendus est, sed potius per appropriata bezoardica, sudorifera & temperantia promouendus: sin vero non sufficiens fuisset adplicata mercurii quantitas, tunc vlteriore mercurii assumptione, vel etiam per acria non acida in ore detenta, apophlegmatizonta dicta, promoueat.

§. LXXII.

Si decens fit saliuatio, tunc effectus exinde prouenturi sunt

- 1) Extensio insignis omnium partium oris & faucium (§. 67. 68.)
- 2) Ad-

- 2) Adfluxus massae acris viscidae rodentis versus easdem.
- 3) Prostratio virium insignis.
- 4) Totius corporis siccitas.

§. LXXIII.

Si nimius sit fluxus praeter ea, quae §. 69. diximus, etiam vesicatoria adplicari possunt; imprimis si ex tumore faucium nimio vel inflammatione suffocatio esset timenda. Etenim si ad faucium glandulas, sublinguales, maxillares, tonsillas, imo & linguam confestim humores adiguntur, adeo hae partes intumescunt, ut cum deglutitione Spiritus interdum intercipiatur omnimode: de quibus *vid. SENNERT. in Prax. med. parte IV. lib. VI. cap. iam cit. & FALLOP. in tract. de lue venerea cap. LXXVI.* nonnulla etiam monet SYLVIVS *method. med. lib. II. cap. XI p. m. 112.*

§. LXXIV.

Quanquam autem utilitas salivationis, summaque efficacia, quam in venerea, etiam inueterata lue ita praestat, ut eius praecipuum alexipharmacum censeamus, vnicuique satis cognita erit: nihilominus tamen nemo facile ibit inficias, multas easque frequentes ingruere circumstantias, quae salivationem in hac lue aut plane non admittunt, aut si his neglectis inconsiderate fuerit adhibita, summe periculosam efficiunt. Quod circa cauto opus est seduloque providendum, quatenam huic operationi contraindicent.

§. LXXV.

Contraindicatur autem hydrargyrosis

- 1) a temperamento sicco & calido (§. 72. no. 4.)
- 2) a viribus aegri insigniter consumptis, seu ab ipsa lue venerea, ubi nempe ossa iam sunt corrupta atque corrosa,

siue ab alio morbo, qui corporis vires iam exhaustit atque emaciauit, vt Phthisi, hectica &c. Eiusmodi enim affectus neque saluatione, quantumuis repetita, neque vlla alia ope expugnari perfecte possunt.

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas:

Hinc praestat, cum nullis medicamentis pristina sanitas redimi possit, id potius agere, vt mitigentur grauiora symptomata, ita vt minoribus molestiis, quod reliquum est vitae spatium, aeger facilius transigat.

- 3) a leuiori gradu luis venereae; consumtio enim virium & symptomata, quae accedere possunt, maius malum ipso morbo efficiunt.
- 4) a visceribus putrilaginem & corruptionem indicantibus: praeprimis vero huc spectant, Phthisis, Pleuritis, Peripneumonia, Hectica &c.
- 5) quotiescunque siphiliticus morbo chronico detinetur, vt hydrope vel pectoris, vel abdominis, graui scirrhus hepatis, lienis, vteri &c. it. febre lenta diuturna.

§. LXXVI.

Caeterum si de aegri salute iam conclamatum esse videatur, palliatius quidem remediis, sed nunquam desperatis quicquam tentare licet. Dummodo enim adhuc spes aliqua, quanquam exigua, affulgeat, medicus ad auxilium ferendum promptus inueniatur, secundum CELSI sententiam: in euidenti mortis periculo, dicentis, satius sit anceps remedium experiri, quam nullum: dubia namque spes, certa desperatione potior. Sed absit ubique temeritas.

F I N I S.

NOBI

NOBILISSIMO ET CLARISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

P R Æ S E S.

Venerabilis & honorabilis Medici Character est, quod Naturæ Minister sit; quo officio artis suæ dignitatem & eminentiam probare debet: Quemadmodum enim fidus minister Principis sui mandata, Leges, ordines, institutiones & negotia sancte, stricte & ingenue observare & exequi tenetur, ita medici summa est obligatio salutare Naturæ motus, ductus, methodos, progressus atque effectus sublevare, imitari & promovere. Hinc non liberum est pro suo captu ac erroneo respectu sentire, quicquid placuerit, sed faciles, justas atque liberas Naturæ operationes observare, & necessitate requirente sincera imitatione prosequi. Præcipuus autem naturalis ordo est, quod diversis excretionibus tota œconomia naturalis mirifice administretur & conservetur. Sicut etiam omnis congrua euacuatio salutem corporis humani promovet, ita etiam inter alias species spontaneæ, aut plane Criticæ Salivatio singulare opus Naturæ existit, quod Medicus prudenter annotare & applicare debet. Quamvis autem non quælibet talis excretio absolute salutaris prædicanda veniat, quando statum, casum, tempus, modum, ordinem & causam non observat, ita etiam promiscua imitatio non indiscretim probanda erit. Licet enim aliquan-

do verum sit, quod idem sit, quod duo faciunt, tamen verum etiam est, quod dno cum faciunt idem, non sit idem. Hinc non semper absoluto obsequio naturæ ordines, leges atque ductus aberrantes in medicina imitatione digni censentur: ob id quidem Salivatio sive a Natura, sive a Medico instituta & administrata sit, Heroica atque fontica operatio est, ideoque etiam in utroque foro sive Naturæ, sive artis circumspēcte suscipienda, promovenda & perficienda est. Antiquitus quidem artificiosus Salivationis usus inventus fuit, ut ap. Arabes medicos jam tum aliqualis manu ductio, testantibus FRACASTORIO, ZACUTO LUSITANO, ROLFINCKIO, SENNERTO, ALBINO ad hanc therapeutica, operationem inveniatur; Quam ardua vero & heroica Salivationis artificialis est operatio, perhorrescenda tamen non est, modo circumspēcte ordinetur, applicetur & dirigatur, quia levis in eadem commissus error, admodum graves & periculosas involvit consecutiones. Hæc observatio calcar TIBI, NOBILISSIME CANDIDATE addidit, ut pro argumento Inauguralis Dissertationis *Salivationis Mercurialis* peritam & dextram ordinationem selegeris, eamque doctè & perspicue, propria laudanda elaboratione explicaveris, commendaveris & congrua methodo ac solidis cautelis instruxeris, Posteaquam enim partim in alia vicinæ celebri Academia aliquot annis, ut & per semestre tempus in Fridericiana nostra eleganti conatu ac sedulitate Medico studio incubuisti, ita in eodem etiam optimos fecisti progressus, id quod in solemnibus Examinibus, pro impetranda in exercitio artis Medicæ Licentia, Facultati nostræ satis egregie probasti, ut hisce Privilegiis dignus utique judicatus fueris. De quo tuis honoribus gratulatoria accedo acclamatione, insuper etiam sincero voto

expe-

expeto, ut Summus Optimusque rerum humanarum Director honestos tuos conatus atque labores desideratissimis felicissimisque coronet beetque successibus, confirmet augeatque TIBI vires animi atque corporis, jubeatque omnia TIBI evenire fausta, quo Gloriam altissimi, proximi salubritatem & patriæ spem efficacissime promovere & implere possis. Vale. Dab. Halæ Magdeb. d. XIII. Calend. Decembr. A. O. R. cId Idcc XL.

NOBILISSIMO ET DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

IO. HENR. SCHVLZE,

M. D. & P. P. O.

ESt omnino optabile vt medicus possit cito, tuto & iucunde morbis mederi. Sed & iniucundas curationes, vbi res & locus postulat, non oportet refugere, vt iucundus recte valetudinis fructus redimatur. Equidem vix dubito, quisquis saluationem in corporibus impuris excitatam considerauerit, multa eum in hoc negotio obseruare potuisse, quæ nec ægroto iucunda, nec medenti esse possunt. Enimuero miseri morbi & maioris miseriæ propinquum metum facientes, auxilium quodcunque, vnde spes conualescendi probabilis affulget, reddunt tolerabile: atque successus ex voto consequens iucundam

cundam reddit medicinæ recordationem. Memini coe-
citatem cum lue venerea simul depulsam, quum huius
tantum caussa esset suscepta saluatio. Memini etiam vl-
cera pedis grauissima, fistulosa & callosa, per duodecim
annos medelæ omni resistantia, vt chirurgi iam pridem
amputandum membrum suaderent, fuisse vnus mensis
spatio percurata, quum saluationem alias concitans me-
dicina esset adhibita; non succedente quidem illa, sed
post foedi ichoris per vlcera fistulosa effluxum optata re-
stitutione impetrata. Recte itaque facis, qui hoc argu-
mentum considerationi medicæ subiecisti. Bonæ vtique
leges præcipiunt, ne chirurgi vmquam sine medici ra-
tionalis consilio hanc curationem instituere audeant. Vn-
de apparet quantopere medicum deceat huic curationi
animum adiicere. TIBI gratulor hoc specimen & anno-
rum studio medicinæ impensorum faustum felicemque
colophonem. Faxit DEVS vt porro TIBI ex animo o-
mnia succedant, ægrotisque plurimum emolumenti ex
TVA eruditione & industria proueniat. Halæ die
XX. Nouembris cId Idcc xxxx.

